

Opinnäytetyö AMK

Kuvataide

2022

Nemo Koski

SANAT, JOILLA KUVAILEN TÖITÄNI

– tapoja puhua omasta taiteesta

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataide

2022 | 34 sivua

Nemo Koski

Sanat, joilla kuvailen töitäni

- tapoja puhua omasta taiteesta

Opinnäytetyö käsittelee taiteen kokemista ja sen sanallistamista. Se käsittelee taidetekstiä välineenä kirjoittajan ajattelun ja itsetuntemuksen lisäämiseen sekä lukijan taidekokemuksen syventämiseen.

Tutkimus tarkastelee eri taidetekstejä, kuten kritiikkiä, taiteilijan statementia ja näyttelytekstiä. Se tutkii sitä, miten teksti määrittää taiteen tulkintaa ja paikkaa taidekentällä. Se käsittelee myös omaa teostekstiäni ja taiteellisen tekemisen määrittelyä statementin muodossa.

Asiasanat:

Ilmaisu, kuvataide, taidekritiikki, taiteilijat

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Fine Arts

2022 | 34 pages

Nemo Koski

Words to describe an art practice

- ways of communicating about art

My Bachelor's Thesis deals with the experience of art and its verbalisation. It explores art writing as a tool to enhance the writer's thinking and self-awareness and to help the reader deepen their art experience.

The thesis examines different types of art texts, such as criticism, artist statements and exhibition texts. It also explores how text guides the interpretation of art and contextualises it in the art world. It also discusses my own verbalisation of my artistic practice in the form of a statement.

Keywords:

Art criticism, artists, communication, fine arts

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Taidekokemuksista puhuminen	6
Taiteen muotoinen pohdiskelu - mitä taiteessa tapahtuu ja miten kommunikoida siitä?	6
Kokemuksen syventäminen tekstillä	9
3 Taiteilijan praktiikka	11
4 Taidetekstit, yhteiskunta ja paikan etsiminen	13
Taideteoria taiteilijoiden tekstissä	15
Mihin viitata?	17
5 Teosteksti	20
Pöytälevyt	20
Seisovat kasvit	23
Muste paperille	27
Tiivistetty statement	30
Ajatuksia kirjoittamisesta	30
6 Lopuksi	33
Lähteet	34

Kuvat

Kuva 1. Kuvakaappaus Artybollocks-sivulta.	14
Kuva 2. <i>Postikortti (2020-2022)</i> ja <i>Virran vartija (2022)</i> . Kuva: Juuso Valli.	19
Kuva 3. <i>Virran vartija (2022)</i> , Nemo Koski. Kuva: Jussi Ronkainen	19
Kuva 4. <i>Hex (2020)</i> , Nemo Koski	22
Kuva 5. <i>Täyttää asfalttien raot keväisin (2019)</i> , Nemo Koski	23
Kuva 6. <i>Everything is a function of the time put into it (2021)</i> , Nemo Koski	25
Kuva 7. Yksityiskohta teoksesta.	26
Kuva 8. Prosessikuva.	26
Kuva 9. <i>XOXO XYXY (2021)</i> , Nemo Koski	29

1 Johdanto

Olen oppinut viimeisen neljän vuoden aikana kirjoittamaan sanallisen kuvauksen taiteestani. Mistä sanat ovat tulleet? Miten muut käyttävät niitä? Ovatko ne käyttökelpoisia minulle? Millainen puhe tai teksti vie lähemmäs taidetta, ja mikä kauemmas?

Tutkin tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni taiteesta kertovia tekstejä taiteilijan näkökulmasta ja sitä, mitä niistä voi oppia omasta taiteesta puhumisen avuksi. Käsittelen tapoja ja tyyliä taiteen kielellistämiseen. Tarkastelen sitä, millaista tyyliä taiteesta puhuessa yleensä käytetään ja mitä tekstillä halutaan saavuttaa.

Pohdin myös kielen mahdollisuuksia ja rajoitteita käsitellä taidekokemuksia. Teksti voi toimia sekä lukijalle että kirjoittajalle ajattelun välineenä taiteen pohtimisessa. Myös taiteilijan statementia tai näyttelytekstiä voi käyttää samalla tavalla, tai sen voi ajatella yksisuuntaisempaan tiedon välittämiseen taiteilijalta taiteen katsojalle.

Käsittelen taideteorian merkitystä taiteilijoille. Pohdin taiteilijan kirjoittamia tekstejä oman paikan ja taiteen tulkinnan määrittäjänä, sekä välineenä lukijan taidekokemuksen syventämiseen ja omaan itsetutkiskeluun.

Oppiakseni kuvailemaan omaa taidettani tutkin teostekstin kautta töideni tekoprosessia, teemoja ja asiasanoja. Tiivistän lopuksi tekstistä statementin. Pohdin omaa taiteellista prosessiani, joka alkaa sanattomasta alkuajatuksesta, ja teoksen kehittyessä muuttuu sanalliseksi käsittelyksi.

Tavoitteeni on reflektoida omaa tapaani puhua taiteesta, oppia kuvailemaan taidettani sekä etsiä siten paikkaa itselleni. Aineistona käytän nykytaidetta ja taiteesta kirjoittamista käsitteleviä kirjoja, teema-antologioita ja nettijulkaisuja sekä tekstejä suomalaisten taiteilijoiden ja museoiden nettisivuilta.

2 Taidekokemuksista puhuminen

Mitä kirjoitukset taiteesta ja sanat tekevät? Auttavatko ne ymmärtämään taidetta, kirjoittajaa tai lukijaa? Millaista tekstiä taiteilijan tulisi osata kirjoittaa, ja miksi?

Taiteesta puhuessa mitä tahansa voi tapahtua, kuten taiteessakin. Taidetta käsittelevä teksti voi opastaa, hämmentää, harhauttaa, paljastaa, innostaa, arvottaa, ylistää, viihdyttää, vaatia, yllättää tai turruttaa. Vaikka taiteen teko olisi yksinäistä puurtamista, taiteilijalle on välttämätöntä osata kommunikoida taiteesta. Taiteesta puhuminen auttaa ymmärtämään itseä ja maailmaa eri tavalla kuin sen tekeminen. Ilman kykyä sanallistaa omaa taidetta jää ulkopuolelle apurahahauista, näyttelypaikoista, alalle verkostoitumisesta sekä antoisista keskusteluista muiden taiteen tekijöiden kanssa.

2.1 Taiteen muotoinen pohdiskelu – mitä taiteessa tapahtuu ja miten kommunikoida siitä?

”Taide on eräs emotionaalisen venyttelyn muoto”, kirjoittaa Teemu Mäki kirjassaan *Taiteen tehtävä*. Hän määrittelee taiteelle ominaisia tapoja käsitellä erilaisia ongelmia, joista useat liittyvät tunteisiin. Tunne-elämää voi harjoitella taiteen avulla esimerkiksi niiden hallitsemisen ja järkevän käsittelyn näkökulmasta. Hän korostaa, että on tärkeää myös pelkästään harjoitella ja nauttia tunteiden tuntemisesta, *kilvoitella* itsensä kanssa, haastaa itsensä tuntemaan mahdollisimman monipuolisesti ja paljon. Siihen taidekokemus on tehokas harjoite. (Mäki 2017, 126.)

”Tämä on tunne-elämän itsetarkoituksellista kehittämistä. [...] Tunteiden hallinnointi ja ohjailu [...] voi olla hyödyllistä ja parantaa elämänlaatua pitkällä tähtäimellä. Tunteiden kehittäminen ja makustelu niiden itsensä vuoksi sen sijaan on päämäärä itsessään ja nautinnollista jo tässä ja nyt.” (Mäki 2017, 124.)

Taide voi olla itsessään monin tavoin tarkoituksellista, eikä välttämättä vaadi syvempää pohdiskelua. Pohdiskelu kuitenkin voi monipuolistaa kokemusta ja lisätä merkityksellisyyttä. Taiteen mietiskely on toinen itsessään tarkoituksellinen päämäärä. Sen lisäksi, että oppii uutta, voi huomata uusia asioita itsestään. Mitä tapahtuu, kun vastaanotan tietoa ja reagoin siihen? Miten uusi tieto asettuu maailmankuvaani ja miksi? Kokonaiskuva on koko ajan vaihtuva eikä samanlaista hetkeä ole koskaan. Mitä enemmän tutkii, sitä hienovaraisemmaksi tunteidenkin kokeminen käy.

Mäki kirjoittaa ”taiteen muotoisesta pohdiskelusta”. Hänen mukaansa taide ei ole suoraa kommunikaatiota, jos ajatellaan tiedon siirtymistä muuttumattomana. Se on pikemminkin välillistä itsereflektointia tekijä–teos ja katsoja–teos-väleillä. Sen merkitys ja lukeminen on tekijälle ja kokijalle eri, ja henkilökohtainen tulkinta muodostaa suuren osan taidekokemuksesta. Taiteilija kokee itse teosta tehdessä jotain, joka siirtyy jäsennellympänä taidemuotoon. Sitä katsoessa voi tavoittaa samoja ajatuksia, tunteita ja aiheita, mutta ne on tulkittava omalla henkilökohtaisella tavalla. Analysoimalla tai omien tunteiden kautta voi päätellä, mistä taideteoksessa on ollut kysymys tekijälle, ja mistä siinä on kyse kokijalle. (Mäki 2017, 224–225.)

Mäki kirjoittaa myös taideteoksen sanattomasta osasta. Tunteilla voi vaikuttaa kokemukseen suoraan. Vaikka katsoja ymmärtäisi teoksen sanallistettavan osion eri tavalla, voi hän silti ”lukea sen osan, jota ei voi sanallistaa, aivan tekijän tarkoittamassa hengessä”. Taiteessa voi tuntea yhteenkuuluvuutta ja sanatonta ymmärrystä toista ihmistä kohtaan. Sitä voi ymmärtää, vaikka yhteistä ei olisi edes kieli tai kulttuuri. (Mäki 2017, 224–225.)

Ymmärtäminen voi tapahtua prosessina, kuten sanojen, kuvien tai muun uuden informaation käsittelyn kautta. Ymmärrys on kuitenkin minulle myös tunnetila, jossa ei liiku sanoja. Taidetta katsoessa laitan toisinaan sivuun analyttisen kuvanluennan, tartun teoksen tunteisiin ja katson, mitä tunteita itsessäni syntyy sen myötä. Kielellinen analysointi ja reflektointi jää pois, ja on vain nykyhetki, läsnäolo ja tunteiden liikkuminen. Tilassa kuuntelen intuitiivisia, sanattomia ajatuksia, sekä makustelen tunteita muuten vain. Tila vaatii rauhoittumista. Ajatus harjoitteesta tai itsen kanssa kilvoittelusta auttaa kuitenkin itseäni keskittymään taiteen ja tunteiden tutkimiseen. Siitä opittujen asioiden sanallistaminen on usein vaikeaa. Kokemuksen hyödyllisyys ei onneksi ole riippuvaista kielellistämisestä.

Taiteessa on aina osioita, jotka ovat henkilökohtaisia eikä niitä voi sanallistaa muille. Voisi ajatella, että taiteilijalle omat teokset ovat kommunikointia itsen kanssa menneen ja tulevan välillä, samoin kuin esimerkiksi vanhojen valokuvien katselu. Kuvissa itsestä näkee ulkoiset seikat kuten ympäristö ja oma ulkonäkö, jotka muuttuvat vuosien myötä, kuten myös taiteilijan tekniikka ja tyyli. Valokuva saattaa herättää selkeitä muistoja ja tunteita sen teko- tai ottamishetkestä samalla tavoin kuin taideteoskin. Nostalgian lisäksi mieleen voi avautua selkeä kartta aiemmasta mielenmaisemasta, jota kukaan toinen katsoja ei voi nähdä yhtä tarkasti.

Tiedon tuottamisen tapoja on monenlaisia. Vaikka taide ja kokemuksellisuus pakeneekin täsmällistä määrittelyä, on siitä hyödyllistä puhua. Puhuminen esimerkiksi kehollisesta kokemuksesta lisää tietoa taiteen aiheuttamista affekteista. Jos ihmisten itsetietoisuus olisi niin laaja, että huomaisimme itsessämme kaiken, mitä tapahtuu taiteen äärellä ollessa, siitä tuskin olisi enää tarvetta puhua.

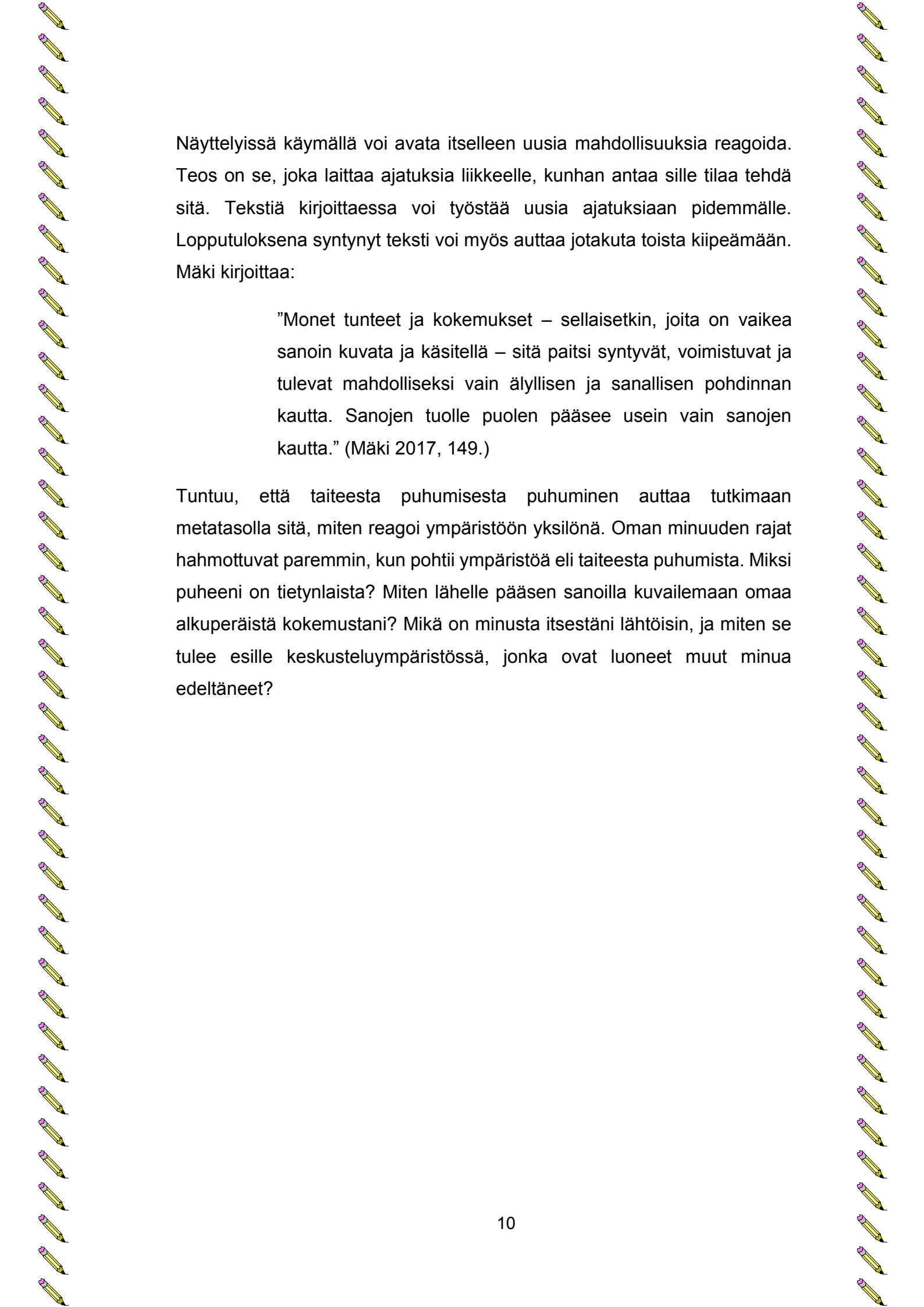
2.2 Kokemuksen syventäminen tekstillä

Taide asettaa kokijan tilanteisiin, joissa tunteiden ja ajatusten ilmaantuminen ja tutkiminen on sekä sallittua että suotavaa. Taiteesta puhuminen auttaa tutkimaan itseä ja omia reaktioita. Taiteen pohtiminen itsessään kiinnostaa minua, mutta haluan myös selvittää, mitä siitä voi kertoa muille. Ajatuksia voi tutkia puhumalla ja kirjoittamalla, esimerkiksi kritiikkitekstissä.

Taidekritiikillä on tavoite ja rooli; tulkita ja kontekstualisoida teosta katsojalle. Se tarjoaa lisätietoa ja perspektiiviä. Hyvä taidekritiikki auttaa uusiin tulkintoihin ja tekee esimerkiksi näyttelyistä helpommin lähestyttävämpiä tai hedelmällisempiä kokemuksia. Itse taidekokemuksesta voi kuitenkin puhua vain subjektiivisesti, ja se on aina jonkin näkymättömän, kuten arvojen, tilallisuuden, tunteiden tai affektien kaivamista hetkellisesti esiin. Yksityisestä ja kehollisesta kokemuksesta voi kadota paljon informaatiota, kun siitä kertoo muille. On silti hyvä yrittää, sillä sanallinen analysointi voi tuoda uusiin lopputuloksiin.

Kuvataidekriitikko Sanna Lipponen avaa kirjoittamisen tapaansa artikkelissaan *Kuka arvostaisi ammattikriitikkoa?* Kirjoittaminen on hänen mukaansa ajattelua, eikä etukäteen voi tietää, minne prosessi vie. Taiteesta kirjoittaminen on sanallista reagoitua teokseen tai näyttelyyn. Jos teosten merkitys ei heti aukea, hän lähtee etsimään sitä:

”Keskityn ja etsin vihjeitä siitä, mistä voisi olla kyse. Tarkastelen esimerkiksi teosten yksityiskohtia – maalauksen sävyjä, installaation osia, videon tapahtumia – joista voi saada otteen ja niitä pitkin voi kurotta pitemmälle, lähteä ikään kuin kiipeämään.” (Lipponen 2022.)

A decorative border of yellow pencil icons with pink erasers and sharpened tips, arranged in two vertical columns on the left and right sides of the page.

Näyttelyissä käymällä voi avata itselleen uusia mahdollisuuksia reagoida. Teos on se, joka laittaa ajatuksia liikkeelle, kunhan antaa sille tilaa tehdä sitä. Tekstiä kirjoittaessa voi työstää uusia ajatuksiaan pidemmälle. Lopputuloksena syntynyt teksti voi myös auttaa jotakuta toista kiipeämään. Mäki kirjoittaa:

”Monet tunteet ja kokemukset – sellaisetkin, joita on vaikea sanoin kuvata ja käsitellä – sitä paitsi syntyvät, voimistuvat ja tulevat mahdolliseksi vain älyllisen ja sanallisen pohdinnan kautta. Sanojen tuolle puolen pääsee usein vain sanojen kautta.” (Mäki 2017, 149.)

Tuntuu, että taiteesta puhumisesta puhuminen auttaa tutkimaan metatasolla sitä, miten reagoi ympäristöön yksilönä. Oman minuuden rajat hahmottuvat paremmin, kun pohtii ympäristöä eli taiteesta puhumista. Miksi puheeni on tietynlaista? Miten lähelle pääsen sanoilla kuvailemaan omaa alkuperäistä kokemustani? Mikä on minusta itsestäni lähtöisin, ja miten se tulee esille keskusteluympäristössä, jonka ovat luoneet muut minua edeltäneet?

3 Taiteilijan praktiikka

Taiteilijan statement on yleensä tiivistelmä taiteilijan omista ajatuksista ja tarkoitusperistä, ja toimii sanallisena johdatuksena teosten tulkitsemiseen. Taiteilijan teksti omasta tekemisestään on aina sekoitus omia ajatuksia ja vaikutteita muilta. Tyyli kirjoittaa ja määrittellä sitä muuttuu ja heijastelee yhteiskuntaa.

Tällä hetkellä viesti esimerkiksi taideoppilaitosten ja apurahoja myöntävien tahojen suunnalta on, että taiteilijan tulee osata eritellä oma osaamisalansa tai brändinsä. Oman tekemisen määrittely on olennainen osa taiteilijan CV:tä. Sen voi toteuttaa monilla tavoin, yleisesti joko osana statementiä, taiteilijaesittelyä, portfolioa tai muuta vastaavaa tekstiä. Monet suomalaiset nykytaiteilijat sisällyttävät sen sanaan ”praktiikka” tai ”practice”.¹

Praktiikalla on eri kielissä erilainen suhde taiteeseen ja sillä tarkoitetaan hieman eri asioita. Englannin *practicen* vastine on ehkä suomeksi lähimpänä taiteilijan *tekemistä*, mutta koska praktiikka-sana on taideteksteissä yleinen määriteltäessä taiteilijan taiteen tekemisen ydintä, laatua ja muotoa, käytän itsekin sitä tähän tarkoitukseen.

Praktiikka voi sisältää esimerkiksi kuvailun taiteilijan valitsemista materiaaleista, taiteen tekemisestä ja työskentelyn motiiveista, ideologiasta,

¹ Esimerkkejä taiteilijoiden nettisivuilta. Tekstit ovat englanniksi, ja taiteilijat käyttävät sanaa ”practice”.

Taiteilijaduo Nabb & Teeri kuvailee praktiikkaansa artist statementissa: ”Our practice strives to adapt meaningfully to the prevailing circumstances...”

Leena Kangaskoski kuvailee praktiikkaansa esittelytekstissä: ”Finnish artist Leena Kangaskoski’s practice engages with situations and assumptions we take for granted, but which – with closer inspection – seem silly...”

Athanasía Aarniosuo määrittelee biografiaosuuden jälkeen taiteellisen praktiikkansa ja kuratointityönsä: ”In my own artistic practice, I work in a variety of media,...” ”In my curatorial work, I focus on working together...”

moraalista, työetiikasta ja henkilöhistoriasta. Siihen kuuluu näkyvä työ ja taideteokset, teoria ja ajatukset niiden takana, sekä oman yksilöllisyyden rajaaminen muita taiteilijoita vasten. Sana leviää helposti käsiin, mutta sitä voi yrittää kuvata ja rajata niin, että sen parhaat puolet tulevat esiin.

Katkelmassa *What is Practice?* Louis Althusser määrittelee praktiikan sisältämään muutaman oletuksen: Edellytyksen käsillä tekemiseen (verrattuna kirjasta opiskeluun) ja ihmiselle tyypilliseen tapaan olla yhteydessä todellisuuteen. Jälkimmäisellä hän tarkoittaa ihmisen tietoisuutta, kieltä ja kykyä suunnitella etukäteen pidemmälle kuin muu eläinkunta. Kielellä saa todellisuuteen pienen etäisyyden, jonka päässä tutkia ja leikkiä asioilla oman pään sisällä, teoriassa. Molempia tarvitaan toimintaan, eikä niitä todellisuudessa voi edes täysin erottaa. Ideoiden, perinteiden ja sosiaalisessa maailmassa elävän ihmisen praktiikka onkin hänen mukaansa aina lähtökohtaisesti sosiaalista, jaettua sekä vaikuttanut edellisistä. (Alkup. Althusser 1975, käännetty katkelma antologiasta *Practice* 2018, 44–47.)

Praktiikkaa kuvaillessa voi viitata muihin ihmisiin, kuten vaikka innoittajiin, aiempiin taidesuuntauksiin tai teemoihin, jotka taas yhdistävät toisiin samanmielisiin. Vaikka yksilö kuvailisikin itselleen uniikkia tapaa toimia ja ajatella, on hän silti muista lajitovereista erottamaton osa. Althusserin määrittely ohjaa ajattelemaan praktiikkaa sosiaalisena. Se ohjaa tutkimaan omaa paikkaansa taidemaailmassa. On nähtävä, mitä muut ympärillä tekevät, ja mistä osista ja vaikutteista itse koostuu. Keiden olkapäillä seisoo ja mihin on kasvamassa?

4 Taidetekstit, yhteiskunta ja paikan etsiminen

Omaan tapaan puhua vaikuttaa kaikki ulkopuolelta tuleva: taidekoulutuksen opettajien puhetyyli, uudet ja vanhat taideteoriat, taidekritiikki, muiden taiteilijoiden puhe taiteestaan (kuten statementit, näyttelytekstit, haastattelut tai Instagram-julkaisut), sekä muiden kuin taiteilijoiden puhe taiteesta (esimerkiksi toimittajat, galleriakävijät, satunnaiset internetkommentoijat sekä tutut ja tuntemattomat ihmiset huolimatta taidetaustastaan). Toisaalta minulla on taiteilijana mahdollisuus vaikuttaa ainakin omaan, ellei myös muiden ihmisten puhetyyliin.

Olen harjoitellut taiteesta puhumista vasta muutaman vuoden ja koettanut ensin seurata muiden esimerkkiä. Esimerkkien kirjo on kuitenkin suuri. Joskus joutuu kahlata läpi tautologista taidejargonia puoliksi englanninkielisillä lainasanoilla tai kokonaan kääntämättömillä termeillä. Toisinaan taas saa lukea mielenkiintoista, tarkkaa, haastavaa, lähestyttävää tai ihan vaan hauskaa ja kekseliästä tekstiä, jossa innostus ja kiinnostus näkyvät.²

² Aarniosuo, Mauri, 2021, Hannah – Dialogi taidegraafiikan ideasta

Kommentti viitteeseen: Mielenkiintoinen haastatteluasetelma käyttäen kuviteltuja Platonin vastauksia dialogissa taiteilija Hannah Harkesin kanssa. Oman taiteen motiiveja tulee perustelleeksi hyvin eri tavalla, kun kysyjänä toimii kuollut filosofi, joka ei ole lainkaan samaa mieltä taiteesta kuin haastateltava taiteilija. Tekstissä päästään roolileikin ja huumorin kautta pohtimaan taidegraafiikan tarkoitusta ja metodeja. Ovatko esimerkiksi taidegraafikon vedokset vain “*representaation representaation representaation representaation representaation*” retuuttamista ideoiden maailmasta näkyville, vai voiko tämä prosessi antaa meille “[...]lisää välineitä kurotella tulevaan, kohti päämääriä, ideoita, järjestystä tai hyvää?”

artist statement

My work explores the relationship between Pre-raphaelite tenets and daytime TV. With influences as diverse as Caravaggio and Buckminster Fuller, new combinations are manufactured from both explicit and implicit layers.

Ever since I was a student I have been fascinated by the traditional understanding of the mind. What starts out as contemplation soon becomes corroded into a tragedy of defeat, leaving only a sense of what could have been and the dawn of a new synthesis.

As wavering phenomena become frozen through studious and academic practice, the viewer is left with a tribute to the darkness of our existence.

STILL NOT GOOD ENOUGH?

 [PRINT THIS](#)

Kuva 1. Kuvakaappaus Artybollocks-taidetekstigeneraattorista. Generaattori kommentoi humoristisesti huonolaatuista taidekirjoitusta, jonka pääpiirteitä ovat ympärilyöreytys, jargoni ja latteat ilmaisut.

Kirjassaan *How to write about contemporary art*, Gilda Williams käsittelee sitä, kuinka taiteesta voi kirjoittaa tarkoituksenmukaisesti ja taidokkaasti. Taidetekstejä julkaistaan nykyään netissä kiivaalla tahdilla ja suuremmalle yleisölle kuin ennen, joten joukkoon mahtuu paljon huonolaatuisia ja vaikeasti ymmärrettäviä kirjoituksia. (Williams 2014, 9–10.)

Taidekritiikin määrä on viimeisten muutaman vuosikymmenen aikana moninkertaistunut ja sen julkaisukanavat ovat monipuolistuneet, mutta samalla sen asema on monien tutkijoiden ja kriitikoiden mukaan heikentynyt. Esimerkiksi suomalaisten päivälehtien kritiikin palstatila on surkastunut. Jäljelle jäänyt osa on muuttanut muotoaan lähinnä tähtiarvosteluiksi ja lyhyiksi kuvailuiksi. Muutos kertoo kuitenkin enemmän

sanomalehtien ja median murroksesta kuin kirjoituksen laadun heikkenemisestä. (Heikkilä 2012, 12–14.)

Williamsin mukaan huono teksti johtuu kirjoituskokemuksen puutteesta. Hyvät kritiikkitekstit ovat selkeitä, jäsenneltyjä, huolellisesti sanoitettuja, mielikuvituksekkaita ja omaperäisiä. Ne kuvailevat, kommentoivat ja arvailevat mitä taideteos voisi tarkoittaa ja kontekstualisoivat sen (taide)maailmaan. Huonosta tekstistä löytyviä virheitä ovat jäsentymättömyys, keho sanavarasto, ”jargoni”, sekä aukot logiikassa ja tietämyksessä. Tekstin johtopäätökset eivät pohjaudu taidekokemukseen, eikä teoksen välittämää viestiä pystytä kuvailemaan uskottavasti. (Williams 2014, 11.)

Kritiikkitekstin päätehtävä on auttaa katsojaa pääsemään syvemmälle teoksiin. Huono teksti voi toimia päinvastaisesti ja viedä katsojaa kauemmas taiteesta, sillä se aliarvioi lukijaa ja syö mielenkiintoa. Siksi taiteilijallekin on tärkeää kirjoittaa selkeästi ja kiinnostavasti siitä, mitä osaa sanallistaa.

4.1 Taideteoria taiteilijoiden tekstissä

Kieli ja yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa. Taidemaailman kansainvälistyessä tyyli kirjoittaa niin apurahahakemuksia kuin esittelytekstejäkin on yhtenäistynyt.

Theory Rules : Art as Theory / Theory as Art -kirjassa tutkijat ja taiteilijat Kanadasta, Amerikasta, Euroopasta ja Australiasta käsittelevät ajan yhteiskunnallisia muutoksia, jotka näkyvät taiteen tekemisessä ja taideteoriassa. Teorian rooli ja muoto muuttui, kun taideopintoja alettiin tarjota yliopistoissa, mikä edellytti taiteen ”tieteellistämistä”. Sanastoa ja keinoja siihen löytyi humanistisilta tieteenaloilta. Esimerkiksi

kulttuurintutkimus loi uutta teoriaa, jonka sisällöt ja tyypilliset elementit, troopit, alkoivat näkyä myös taiteen kontekstissa. Tapa määritellä taideprojekteja sen keinoin alkoi yleistyä 90-luvulla. Teoreettisuudella, ajankohtaisuudella ja trendien seuraamisella taiteessa sai näkyvyyttä ja apurahoja, joka teki tyylistä tavoiteltavaa. (Berland ym. 1996, 4–5, 44–45.)

Kirjassa Will Straw esittää taideteorialle olevan tarjolla uusia rooleja: Teoria toimii ammattitaitoisuuden mittarina, joka korvaa taidehistorian tietämystä. Se linkittää työn poliittiseen aktivismiin. Se toimii myös keinona asettaa työ laajempaan historiaan. (Berland ym. 1996, 28–29.)

Straw'n kritiikki on kärjistettyä, mutta yhä relevanttia. Nykytaidemaailmassa on paljon mahdollisia tapoja ryhmitellä taidetta. Teoriaa käytetään yhdistävänä tekijänä, esimerkiksi avainsanoilla tai nimeämällä teoreettisia kirjoittajia tai töitä. Jokainen taiteilija sanallistaa taidettaan omalla tyyllillään, mutta liittää kirjoituksen kautta itsensä osaksi erilaisia yhteisöjä. Teoksesta kirjoittaminen määrittää sille yhteiskunnallisen paikan. Se on ammatillisen profiilin ja imagon luomista.

Sanojen suojelun taakse voi kuitenkin myös piiloutua. Muihin liikaa viittaaminen ja tukeutuminen voi muuttua toisten siivellä kulkemiseksi.

Nora Rinne kirjoittaa lyhyessä satiirissaan *Miten taiteilija voi välttää ajattelun ja sen mukanaan tuoman epävarmuuden?*, että taiteilija voi ulkoistaa oman ajattelunsa viittaamalla lempifilosofiin ja -teoreetikoon, sekä hengailleamalla sellaisten kollegojen kanssa, joiden mielipiteet ovat samanlaisia ja hyötyä heistä, jos he asemoituvat taiteen kentälle ”oikein”. Teorioita ei tarvitse käsitellä, kritisoida tai viedä eteenpäin, sillä taiteilijan tärkein tehtävä on tuntea tunteita ja keskittyä taiteelliseen, ei akateemiseen praktiikkaan. (Rinne 2020.)

Satiiri kuvaa mielestäni vaikeutta kirjoittaa taiteilijana itsestään kuvaavaa tekstiä, sekä samaan aikaan määritellä ja sijoittaa itsensä osaksi taidekenttää. Se myös kommentoi huonoja taidetekstejä. Jos tekstin tavoite on hukassa, sen kirjoittaminen tai lukeminen tuntuu merkityksettömältä.

Boris Groys kirjoittaa kirjassaan *Art power* kriittisen kuvauksen ”taidekommentoinnista” - tekstistä, joka ei edes yritä kuvailla taidetta. Nykyisessä päivittäisessä kuvien yltäkylläisyydessä taideteos on ilman tekstiä turvaton, alaston, ja eksyksissä. Taidekommentoijan tehtävä on valmistaa sille suojelevat vaatteet tekstistä. Mitä vaikeampi teksti, sitä paremmin se peittää teoksen ”alastomuuden”, sen, ettei se pärjää muille kuville ilman edes heikkolaatuista tekstillistä kontekstia. (Groys 2008, 111, 118.)

4.2 Mihin viitata?

Millaisiin taideteorioihin työni sitten sopisivat? Mistä löytäisin paikan ja viitekehyksen?

Statementejä ja näyttelytekstejä lukemalla näkee, mikä on pinnalla, mistä puhutaan, ja mitkä teemat saavat näkyvyyttä enemmän kuin muut. Esimerkiksi vuonna 2021 järjestetyissä Helsingin taidemuseo HAM:n uusimpien näyttelyiden aiheiden joukossa oli mm. kumppanuuslajit, hoiva, keskinäisriippuvuus, materiaalisuus, identiteetti, ja ilmastonmuutos.³ Niiden lukemista ohjaavia teorioita ja viitekehyksiä (joita taiteilijat itse ovat käyttäneet näyttelytekstissään) ovat mm. ympäristöaktivismi, kapitalismikriittisyys ja feminismi. Teoksissa näkyvissä on myös posthumanismia ja uusmaterialismia. Avainsanoina ne kertovat tiiviisti ja nopeasti siitä, mitä taide käsittelee ja viittaa sen sisältämiin arvoihin.

Monet edellä mainitut sanat sopisivat omaan taidetekstiinikin, mutta epäröin. Miten valita, mitä sanoja painottaa, jos moni sopii tehtävään? Se,

³ Aihepöiminnat HAM Helsingin taidemuseon uusimpien näyttelyiden esittelyteksteistä:
1.10.2021-14.11.2021 Felipe de Ávila Franco: How to Postpone the End
20.8.2021-9.1.2022 Ham Mix: Come Back as a Flower
30.6.2021-8.8.2021 Iiris Kaarlehto & Inka Kynkäänniemi: Circa 2020

mitä sanaa käyttää näyttelytekstissä, muuttaa katsojan tulkintaa. Saman teoksen tarkastelu eri viitekehyksessä voi avata erilaisia ajatuksia.

Oman paikan löytäminen nykytaiteessa on haastavaa. *In the Flow*-kirjassaan Boris Groys väittää, että nykytaiteilijat tarvitsevat töidensä tueksi taideteoriaa, sillä nykyhetkessä ei ole enää selkeitä perinteitä, joita puolustaa tai kapinoida vastaan (Groys 2018, 23–24).

Groysin mukaan modernin taiteen toinen toistaan kommentoineet suuntaukset ovat tuoneet meidät tilaan, jossa nykytaide on aina paradoksaalista ja sisältää teesin ja oman antiteesinsä. Esimerkiksi Duchampin Suihkulähde on sekä taideteos että ei-aideteos. Kun toiset taiteilijat alkavat tehdä abstraktia taidetta, toiset suuntautuvat vastareaktionä mahdollisimman ultrarealistiseen tyyliin. Jokainen nykytaiteen teos on siis tehty haastamaan aiemmat. Tästä seuraa, ettei taidekenttä oikeastaan ole pluralistinen, vaan tiukoilla säännöllä toimiva kenttä, jossa teokset tasapainottelevat teesin ja antiteesinsä välillä. (Groys 2008, 2-3.)

Taiteellinen opinnäytetyöni *Virran vartija* ja *Postikortti* tuntuu myös tasapainottelevan taideteoksen ja ei-aideteoksen välillä. Teokset ovat installoitu näyttelytilaan niin, että niistä on hankala sanoa, ovatko ne pienen sivuhuoneen omaa sisustusta ja käyttöesineitä, vai osa taidenäyttelyä. Kuvioille kaiverrettu lastulevy on kuvioidun puunrungon päällä. Niistä muodostuvalla sienimäisellä pöydällä on tumma keramiikkapatsas kyyristyvistä ihmisestä. Tilaa valaisee jalkalamppu ja muutama lattiavalon. Olen yhdistellyt halpaa kierrätysmateriaalia, hyvälaatuista puuta, keramiikkaa ja käyttöesineitä. Kuviointi viittaa rikkaaseen ornamenttiikkaan, mutta sen toteutus on luonnosmaista. Pöytä voisi olla käyttöesine, mutta ainakin taidenäyttelyn tuoman kontekstin mukaan siihen ei kuulu koskea. Tila on hieman outo, ja se tekee siitä mielenkiintoista. Tasapainottelu epämääräisenä tekee siitä nykytaidetta.

Kuva 2. Postikortti ja Virran vartija (2022). Kuva: Juuso Valli.

Kuva 3. Virran vartija (2022). Kuva: Jussi Ronkainen.

5 Teosteksti

On vaikeaa tiivistää omia ajatuksia eri teoksista ja tehdä niistä toimiva teksti. Minulle taide on tapa käsitellä ideoita ja tuoda ne sanattomasta muodosta teokseksi, joka saa muissa ihmisissä uusia ajatuksia aikaan ja josta on itse helpompi puhua sanallisesti. Haluaisin pystyä käyttämään “taiteilijan sanani” niin, että se toisi lukijan kiinnostuneena puolelleni, muttei määrittäisi liiaksi, millainen kokemus teoksista kuuluisi välittyä.

Aloittaessa on vain ideoita ja mehukkaan tuntuja lähtökohtia. Potentiaali on rajaton. Vaihtoehdot rajautuvat, kun valitsee jotain toisen sijaan. Osa ajatuksista kirkastuu. Teoksen tekemiseen liittyy mm. kehollisia tuntemuksia, aiheen päässä pyörittelmistä ja analysointia, keskeneräisen teoksen fiilistelyä ja yllätyksiä, ja jossain vaiheessa tyytyväisyys ja lopettaminen. Sanallistaminen alkaa tekemisen keskellä ja mahdollisuudet analysoida teosta kasvavat vähitellen. Viimeistään lopussa siihen on otettava etäisyyttä, jotta näkisi, kertooko valmis teos ollenkaan siitä, mitä alussa ajatteli, vai pääsikö se kiinni johonkin uuteen aiheeseen.

Kirjoitan neljän teokseni tekoprosessista, lähtöajatuksista, kokemuksesta ja lopputuloksesta. Lopuksi muokkaan otteen, joka voisi toimia mielekkäänä statementinä.

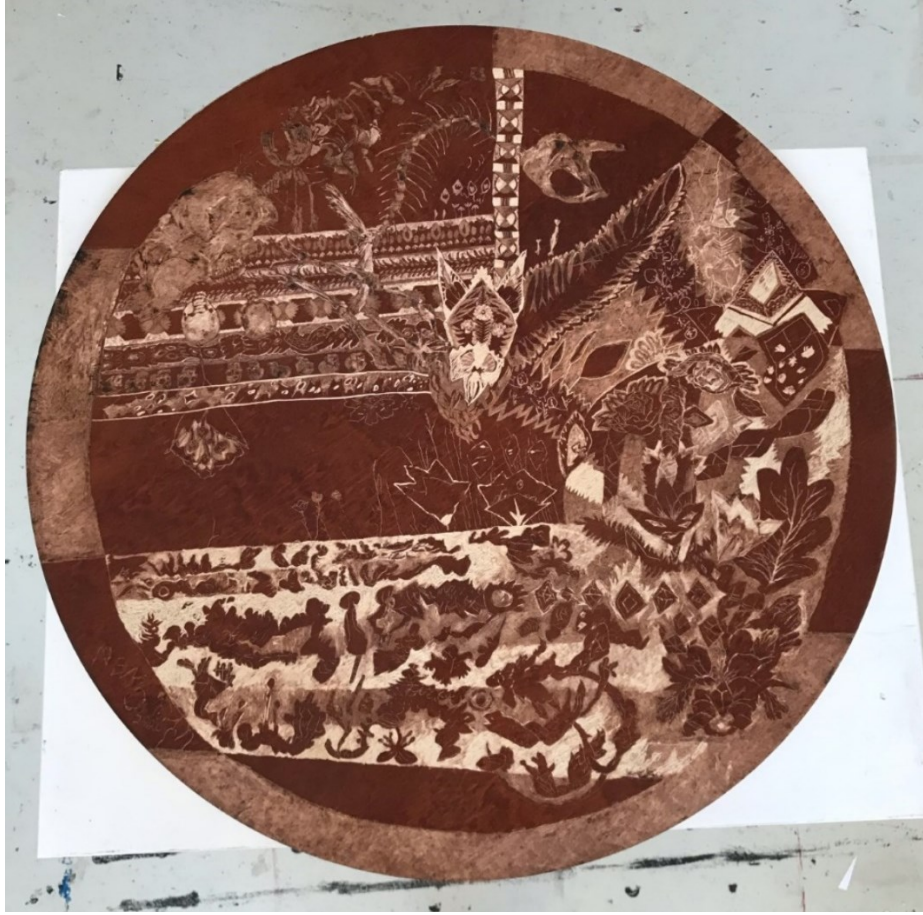
5.1 Pöytälevyt

Veistoksissa *Täyttää asfalttien raot keväisin* (2019) ja *Hex* (2020) ajattelin magiaa, käsityöläisyyttä, ja erilaisia rituaaleja. Tehdessä nautin meditatiivisesta vaalean viivan raapimisesta tummasta pinnasta esiin. Otin lähtökohdaksi pyöreän, käytetyn pöydänkannen, joka oli täynnä naarmuja,

koululaisten nimikirjaimia ja seuraaville tylsyydessä istujille kaiverrettuja viestejä. Sillä on avattu yhteys muihin – ”X oli täällä”. Kaivertaminen ja kirjoittaminen tussilla pöytään ovat peruuttamattomia jälkiä pintaan, joita voidaan tehdä esimerkiksi arkipäiväisesti ja vähän vandaalimielellä, tai kunnioittavasti, hitaasti ja nauttien. Siitä lähti idea täyttää koko pöytä omilla kaiverruksillani rituaalinomaisesti ja tositarkoituksella.

Eteenpäin ajavia ongelmia oli näkymättömän työn ajattelu ja paine tuottaa ”sisältöä” nyky-yhteiskunnassa, sekä korkean ja matalan taiteen jaottelu. Työt maadoittivat minua ja halusin myös ilmentää jotain ajatuksesta ja tunteesta olla läsnä ajassa ja paikassa. Okkultistinen muoto, jälkien jättäminen ja meditatiivisuus auttoivat ajattelemaan keholla ja kokemaan olevansa osa jotain ajatonta. On tarve ilmaista olevansa olemassa. Rituaaleissa ja käsityössä tärkeintä ei ole henkilö. Oman identiteetin voi antaa lipua pois.

Omaa piirtotyylini mukailevaa jälkeä sain kolvilla ja pienellä Dremel-poralla ja hiomakoneella. Käsin kaivertamisella sain jäykempää viivaa suuremmalla vaivalla, mikä tietysti olisi myös ollut teemaan sopivaa, mutta mekaaninen, liukuva terä innoitti ja teki työstä hauskaa. Prosessi oli enemmänkin kuin kohokuvion painelemista saveen, tai piirtämistä pinnalle, jota pystyi syödä kynällä erisyvyisille kuopille. Käsissä tekeminen tuntui kuitenkin eniten kaivertamiselta, joten kutsun tekniikkaa sillä nimellä.

Kuva 4. *Hex* (2020), halk. 80 cm.

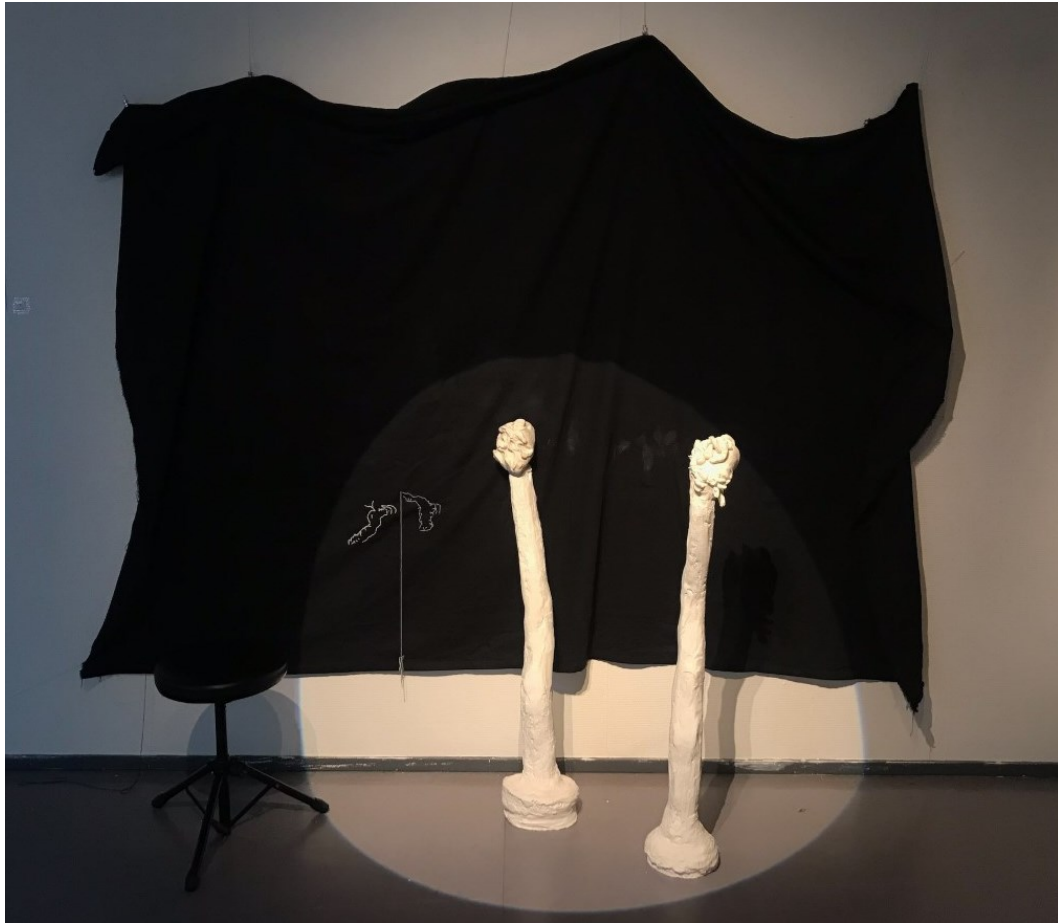
Kuva 5. Täyttää asfalttien raot keväisin (2019), halk. 90 cm.

5.2 Seisovat kasvit

Everything is a function of the time put into it (2021) -veistoksen kautta halusin veistää olennon ja tehdä elävää jälkeä. Olin juuri tankannut itseeni taidetta ja kirjallisuutta antroposeenista, feminismistä, kumppanuuslajeista, ja erilaisista luontosuhteista. Kuvittelin, minkä näköinen voisi olla olento, kasvimainen tai sienimäinen tai graafinen muoto, jota kuitenkin pystyisi ajattelemaan omaehtoisena toimijana. Tai ainakin dynaamisena ja eläväisenä, ehkä vähän häiritsevä. Kirjojen pohjalta tunsin saarnaamisen pakkoa aiheesta, mutten halunnut sen olevan näkyvä asia teoksissani.

Tein kaksi olentoa muoviluvahasta ja kipsistä, ja sitä ennen kokeiluja savesta. Muovailu oli kuin kysymistä: ”Millaisena haluaisit näyttäytyä? Onko sinulla sarvet? Asutko metsässä? Onko teitä monta?” Yritin keksiä tarinoita sen pohjalta, mitä muovailin, ja asettaa olentoja johonkin ekologiseen lokeroon. Päädyin siihen, että olennoilla on monimutkainen pää ja yksi jalka. Ne liikkuvat enemmän kuin sienet tai kasvit, mutta yhtä hitaasti.

Olentojen taustalle ripustin mustan teatteriverhon, johon olin aloittanut kirjailemaan samankaltaisia vapaita muotoja kuin veistoksissa. Jätin kirjailun kesken ja neulan roikkumaan langastaan. Eteen asetin pienen mustan jakkaran. Installoimassa yllätyin ja huomasin tehneeni valaistuksessa olennoille teatterimaisen, pyöreän spottivalon. Se korosti niiden hahmomaisuutta, mutta toi myös jonkinlaisen yksinäisyyden pienelle ”lavalle”. Ne näyttivät siltä, kuin olisivat väärässä paikassa, ohikulkijoina vieraalla planeetalla.

Kuva 6. *Everything is a function of the time put into it* (2021)

Kuva 7. Yksityiskohta.

Kuva 8. Prosessikuva.

5.3 Muste paperille

Musteen kanssa valkoisella paperilla joutuu tasapainottelemaan. Pinnassa joko on mustetta tai ei. Se on musta tai valkoinen kohta. Teoksessa halusin leikkiä graafisuudella ja litteydellä, eli ei varjostuksia tai harmaasävyjä.

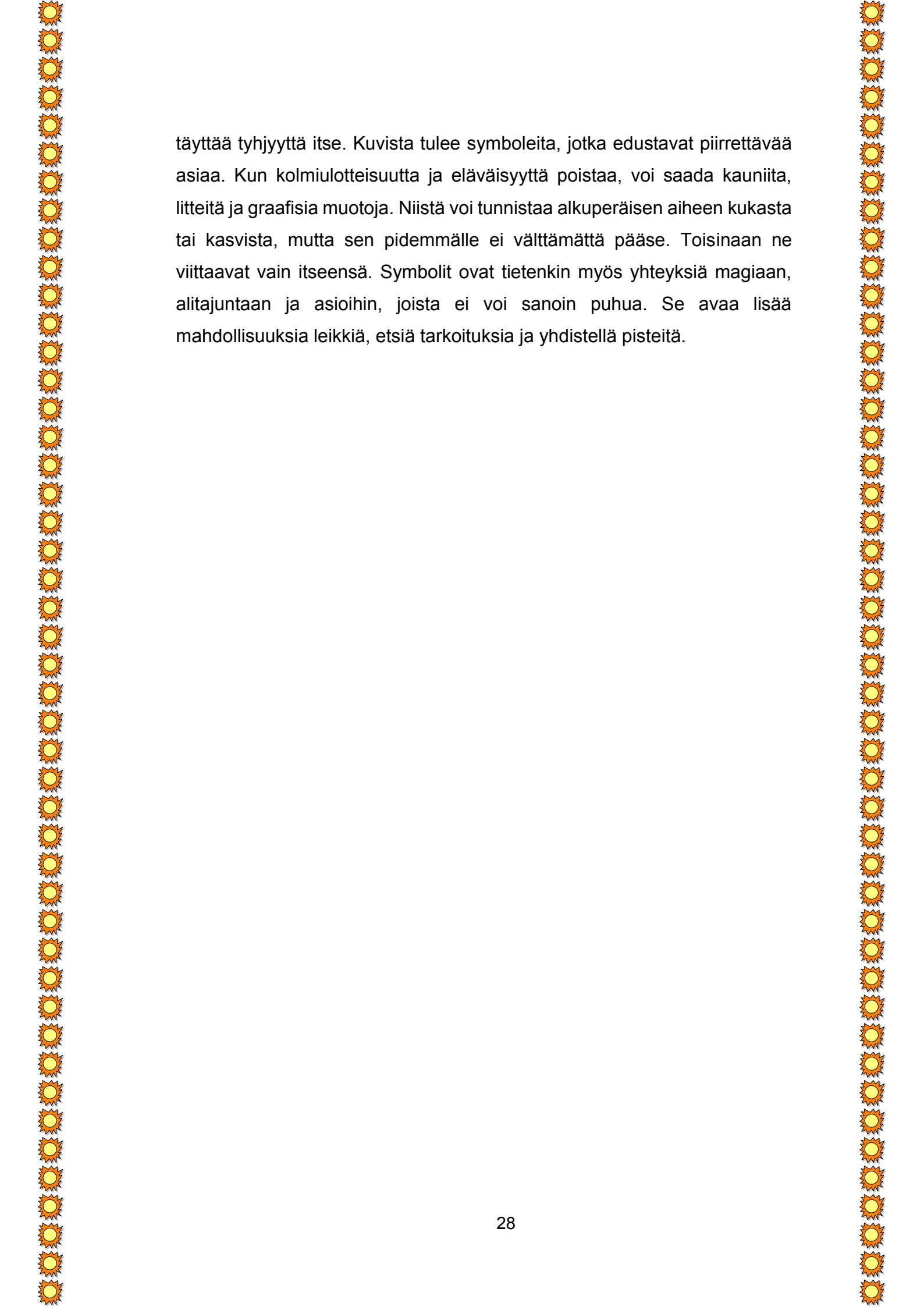
Musteella piirtäminen on jännittävää. Yksi viiva voi pilata tai pelastaa kaiken. Koko ajan saa yllättyä. Liika työstö lopulta tukkii kuvan, mutta virheiden jännittäminenkin kangistaa eikä anna ottaa riskejä.

Teoksessa *XOXO XYXY* (2021) kuva-aiheena oli ihminen. Käytin elävän mallin piirustuksiani ja piirsin ihmisen ääriviivoina. Paksu ääriviiva korostaa symbolimaisuutta, kuten myös kasvottomuus. Viiva sai olla persoonallinen, sillä muuta ilmettä hahmoille en antanut.

Piirsin molemmille hahmoille yhden ison graafisen pinnan tai tatuoinnin selkään ja rintaan. Toiselle lisäsin selkeämpiä pikkutatuointeja, jotka viittaavat yleisiin tatuointikuviin, kuten kukkiin, veitsiin tai liekkiin, mutta eivät silti esitä mitään muuta kuin abstraktia muotoa. Ympäri piirsin samanlaisia liekkimäisiä tai ornamentin kaltaisia ”kasveja” ja vettä sekä kehyksiksi leveää kuviota. Vasemman hahmon kasvot toistavat ruohon siluettia ja hiusten yksityiskohtaa.

Molemmilla hahmoilla on oma ”puhekuplansa”, joissa on kussakin kaksi esinettä, muotoa, oliota tai ehkä hymiötä. Niiden viiva on elävistä. Halusin sekoittaa orgaanista, levotonta ja persoonallista viivaa jäykän mustavalkoiseen graafiseen symboliin. Koska leikin elävän ja kuolleen pinnan kanssa, oli hauskaa tehdä puhekuplan merkeistä eläviä.

Symbolit ja kuviot kiehtovat minua. Se liittyy myös sarjakuvataustaani. Kun työstää piirrettävää objektia niin paljon kuin pystyy, katsojalle jää tilaa

A decorative border consisting of a vertical line of small, stylized sun icons with yellow centers and orange rays, running along the left and right edges of the page.

täyttää tyhjyyttä itse. Kuvista tulee symboleita, jotka edustavat piirrettävää asiaa. Kun kolmiulotteisuutta ja eläväisyyttä poistaa, voi saada kauniita, litteitä ja graafisia muotoja. Niistä voi tunnistaa alkuperäisen aiheen kukasta tai kasvista, mutta sen pidemmälle ei välttämättä pääse. Toisinaan ne viittaavat vain itseensä. Symbolit ovat tietenkin myös yhteyksiä magiaan, alitajuntaan ja asioihin, joista ei voi sanoin puhua. Se avaa lisää mahdollisuuksia leikkiä, etsiä tarkoituksia ja yhdistellä pisteitä.

Kuva 9. XOXO XYXY (2021), 53 x 75 cm.

5.4 Tiivistetty statement

Koristeellinen kuviointi kuuluu käsityön, perinteiden, rikkauden ja rituaalien maailmaan. Mitä enemmän käsittelee yhtä esinettä, sitä voimakkaammaksi sen lataus kasvaa. Rituaaleissa ja käsityössä oma identiteetti poistuu.

Yksityiskohtia pois työstäessä kuvasta tulee karikatyyri, tiivis symboli. Kuva-aiheina töissäni ovat ihminen ja muu lähtökohtaisesti elollinen sekä elottomat muodot, symbolit ja kuviot. Ne elävät keskenään surrealistisessa maailmassa. Kolmiulotteisen olennon voi vähentää tussilla ääriviivoiksi, suttupaperin piirroksen voi kasvattaa savella veistokseksi, ja veistoksen päälle voi taas piirtää.

Taustani on sarjakuvassa ja piirtämisessä. Teen myös veistoksia ja maalaan. Käytän mustetta tai guassivärejä paperille, poisheitettyä puutavaraa ja muuta muovailtavaa materiaalia kuten savea.

5.5 Ajatuksia kirjoittamisesta

Kokosin koulumuistiinpanoistani ohjeita statementiin:

- *Kenelle teksti on? (Apuharaati, taideyleisö, näyttelykävijä?)*
- *Teksti toimii teostesi jatkeena: Mikä auttaisi katsojaa pääsemään syvemmälle teoksiin? Avaa työtäsi tulkinnalle, mutta älä tuputa omaa tulkintaasi.*

- *Mitkä asiat vaikuttavat ja inspiroivat sinua tekemään taidetta? Miksi?*
- *Määrittele praktiikkaasi hieman. Mikä on positiosi?*
- *Kerro töiden teemoista. Kerro työvälineet ja materiaalit.*

Tein tekstistä statementin ajatellen lukijana näyttelykävijää tai nettisivujen lukijaa. Se avaa ajatuksia teosteni takana, ja kuvailee uusimpia töitani. Pysin vastaamaan kysymyksiin niukasti, jotta tilaa jää katsojalle. Toivon, että teksti herättää myös kysymyksiä, joiden vastaukset löytyvät töistä.

Mielestäni tekstissä tulee esille tällä hetkellä olennainen. Näistä aiheista inspiroidun ja kiinnostun. Symbolien, kuvioiden, alitajunnan ja yhdistelmien parissa jatkaminen vie ilmaisua surrealistiseen suuntaan. Käsitöläisyysteema taas liittyy yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekeminen toimii itseäni maadoittavana. Uusmaterialistinen havainnointi ja ”yhteistyö” materiaalin kanssa on myös kiinnostavaa.

Taiteen kytkeminen teoriaan on kuitenkin edelleen vaikeaa. Vaihtoehtoja on paljon. Esimerkiksi uusmaterialismin ja posthumanismin sisältämillä kysymyksillä voisi ohjata ajattelemaan teoksen omaa autonomiaa. Se sopisi hyvin teokseeni seisovista kasviolennoista. Kapitalismikriittisyyden tai feminismin voisi mainita puisten pöytäteosten esittelytekstissä, sillä teokset liittyvät valtaan, käsityöhön, perinteisiin ja okkultismiin. Sanoina ne kuitenkin viittaavat usein mm. taiteilijan oman luokkapolitiikan ja kokemusten olemiseen avainasemassa, mitä en halua korostaa pöytäteoksissa. Pelkän noituuden mainitseminen taas muuttaisi teosta eri suuntaan, ja voisi painottua henkisiin uskomuksiin. Tässä tekstissä päätin lopulta mainita vain surrealismia, sillä se liittyy eniten okkultismiin ja symboliikkaan, joita siinä painotin.

Vaikutteina olen aiemmin statementeissa viitannut joihinkin lempitaiteilijoihini, mutta tästä tekstistä jätin sen pois. En määrittele perustietoja tarkempaa positiota omasta taidetaustasta, mutta mainitsen

esimerkiksi sarjakuvan ja kuvioiden karrikoinnin yhteyden symboliikkaan.
Materiaalit ja teemat riittävät minulle nyt paikan määrittelijöiksi.

6 Lopuksi

Alussa totesin, että ilman kykyä sanallistaa omaa taidetta ”jää ulkopuolelle apurahahauista, näyttelypaikoista, alalle verkostoitumisesta, sekä keskusteluista muiden taiteen tekijöiden kanssa.” Ilman sitä voi jäädä myös paitsi oman kokemuksen prosessoinnista.

Määrittely on ollut keskeinen kysymys opinnäytetyötäni kirjoittaessa. Taidetta sanallistaessa määrittelee myös sen kokemista. Sanallistamisen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä. Ymmärrykseen voi yrittää kiivetä päättelyketjuja pitkin, tai syventyä aistimiseen ja tunteiden jakamiseen. Aistimistakin täytyy harjoitella.

Olen tutkinut taideteorian vaikutusta taiteesta puhumiseen. Olen miettinyt, minkälaisia teoreettisia ja temaattisia yhteyksiä minulla on muihin taiteilijoihin, ja minkälaisilla sanoilla voisin korostaa omien teosteni viestiä.

Olen tutkinut taidekriitiikin ja statementin sisältöä ja miettinyt, minkälaista oma taideprosessini on sekä miten puhua siitä muille. Oma teostekstiä käsittelemällä olen myös oppinut siitä, mikä itsestäni tuntuu merkitykselliseltä taiteessa. Samalla olen oppinut ymmärtämään muidenkin tekstejä ja taidetta paremmin.

Olemme luokkamme kesken omaksuneet samankaltaisen tyylin puhua taiteesta. Puheemme heijastelee nykyisen taidekentän tyylejä ja normeja, vaikka puhumme omista lähtökohdistamme. Käytän taideteoksista puhuessa kehyksiä, joita olemme rakentaneet neljän vuoden ajan. Teemat, materiaalit, tekniikka, inspiraatiot ja viittaukset, viesti tai pyrkimys, kokemus teoksen äärellä sitä katsoessa tai tehdessä. Nyt olen pohtinut sitä, mihin suuntaan tätä pohjaa voi viedä, ja miten itse kehittää sitä.

Lähteet

Aarniosuo, A. <https://www.aarniosuo.com/>

Aarniosuo, M. 2021. Hannah – Dialogi taidegrafiikan ideasta. Viitattu 15.4.2022
<http://mustekala.info/teemanumerot/taidegrafiikka-4-2021-vol-83/hannah-dialogi-taidegrafiikan-ideasta/>

Althusser, L. Initiation à la philosophie pour les non-philosophes, 1975. Käänt.

G. M. Goshgarian, 2018. Practice, Whitechapel Books.

<https://artybollocks.com/generator.html> (viitattu 25.4.2022)

Berland, J. Straw, W. & Tomas, D. (toim.) 1996. Theory Rules : Art as Theory / Theory as Art. University of Toronto Press.

de Ávila Franco, F. How to Postpone the End. Viitattu 24.4.2022.

<https://www.hamhelsinki.fi/exhibition/felipe-de-avila-franco-how-to-postpone-the-end/>

Groys, B. 2008. Art Power. Cambridge/Lontoo: MIT Press.

Groys, B. 2018. In the Flow. Lontoo/New York: Verso.

Ham Mix: Come Back as a Flower. Viitattu 24.4.2022.

<https://www.hamhelsinki.fi/exhibition/come-back-as-a-flower/>

Heikkilä, M. 2012. Taidekritiikin perusteet, Helsinki: Gaudeamus.

Kaarlehto, I & Kynkäänniemi, I. Circa 2020. Viitattu 24.4.2022.

<https://www.hamhelsinki.fi/exhibition/iiris-kaarlehto-inka-kynkaanniemi-circa-2020/>

Kangaskoski, L. Viitattu 24.4.2022. <https://lineofpractice.com/Info>

Lipponen S. 2022. Kritiikin anatomia: Kuka arvostaisi ammattikriitikkoa? Viitattu 1.4.2022. <https://editmedia.fi/kritiikin-anatomia-kuka-arvostaisi-ammattikriitikkoa/>

Mäki, T. 2017. Taiteen tehtävä, Helsinki: Into Kustannus.

Nabb & Teeri Viitattu 24.4.2022.

http://www.nabbteeri.com/pdf/nabbteeri_portfolio_english_small.pdf

Rinne, N. 2020. Miten taiteilija voi välttää ajattelun ja sen mukanaan tuoman epävarmuuden? Viitattu 21.4.2022. https://voima.fi/taiteen-paikka/miten-taiteilija-voi-valttaa-ajattelun-ja-sen-mukanaan-tuoman-epavarmuuden/?_view=1650539832

Williams, G. 2014. How to write about contemporary art. Lontoo: Thames Hudson.